

Foto: Mogens Stendahl

Formålet med projekt 'Smag på Landskabet' er først og fremmest at finde gode metoder til naturpleje. At dyrene så også får et bedre liv, er egentlig en sidegevinst.

**Støttet af
Fødevareministeriet og EU**

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri

Den Europæiske
Landbrugsfond for Udvikling
af Landdistrikterne

Landdistrikter.dk

Danmark og EU investerer i Landdistrikterne.

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

FLERE GODE BØFFER PÅ GRÆS

Et liv i naturen i stedet for inde i en produktionsbygning giver ikke bare kødkvæg en langt bedre livskvalitet. Kvæget kan også beskytte værdifulde naturområder, så de ikke gror til. Derfor arbejder projektet 'Smag på Landskabet' målrettet med at finde en model, så det kan betale sig for landmændene at lade kvæget græsse på naturarealer.

Af Dorte Schmidt

Forbrugere, som også tænker i dyrevelfærd, betaler gerne ekstra for at få kød fra fritgående dyr. Men især når det gælder kalve- og oksekød, skal man være heldig for at finde en steg fra et dyr, som ikke har levet sit liv indendørs.

Samtidig er der masser af enge, overdrev og andre naturperler i Danmark, som er ved at gro til i buske

og træer. Mange af dem er ovenikøbet områder, som vi ifølge internationale aftaler og konventioner har pligt til at bevare.

Så hvorfor dog ikke slå to fluer med et smæk og sende noget mere kvæg ud i landskabet for at fungere som naturlige græsslåmaskiner? Problemet er, at det ikke kan betale sig økonomisk for landmændene.

Hvis flere dyr skal have et naturligt og godt liv, mens de plejer vigtige naturarealer, skal der nye metoder og tilskudsregler til.

Det skal være rentabelt

– Naturen har hårdt brug for nogle af de dyr, som i dag går indendørs. Men man kan jo ikke tvinge landmændene til at sætte deres dyr ud

– der skal være en forretning i det. Derfor er vi nødt til at finde en måde, så det bliver rentabelt for landmanden, fortæller seniorkonsulent Eva Søndergaard fra AgroTech, som er en af lederne af projektet 'Smag på Landskabet'.

Projektet er et samarbejde mellem en række videnscentre og forskningsinstitutioner, fire jyske kommuner samt lokale landmænd, slagtere og restauratører.

– Hvis projektet skal lykkes, skal vi nemlig have løst udfordringerne i hele kæden. Det vil sige lige fra håndteringen af de praktiske problemer med køernes pleje af naturarealerne til produktudvikling af kødet og afsætningen af det, forklarer hun.

Forbrugerne vil gerne bedre dyrevelfærd

I dag har forbrugerne svært ved at finde kød fra kvæg, der har levet ude. For selvom der ofte er glansbilleder af græssende køer og kalve på kødpakkerne i køledisken, har det sjældent noget med virkeligheden at gøre. Derfor er forbrugere, som går op i dyrevelfærd, ofte henvist til at købe ind i gårdbutikker og andre steder, hvor man kan sikre sig, at dyrene har gået på græs.

– Vi tror på, at forbrugerne gerne vil have naturkød – eller hvad kødet nu kommer til at hedde, når vi er færdige med projektet. Det smager anderledes og er sundere end almindeligt kød. Når kvæget har gået på græs og brugt deres kroppe naturligt, får kødet en anden og sundere fedtsyresammensætning, oplyser Eva. En del af projektet går ud på at undersøge, om det kan smages i kødet, hvilke naturtyper dyrene har afgræsset, så også det kan oplyses til forbrugerne.

Aberdeen-Angus er verdens mest udbredte kødkvægsrace. Årsagen er, at den er en hårdfør, nøjsom ko, der har gode egenskaber som mor, og som stort set altid kælver (føder) uden hjælp.

For lidt foder

Desværre er det ikke helt så nemt, som det lyder, at sende dyrene ud i landskabet. På nogle af naturarealerne er der for eksempel ikke nok foder. Det betyder, at kalvene ikke vokser ret meget, og det dur ikke, når det i forvejen tager lang tid, før kvier og stude er store nok til at blive slagtet.

– Når dyrene går ude, er der med andre ord nogle andre udfordringer for dyrevelfærd, som der skal tages hånd om. Dyrene risikerer også at få parasitter eller andre sygdomme, ligesom de kan komme til skade for eksempel i våde enge, som de kan synke ned og sidde fast i. At lade dyrene leve så naturligt som muligt er i sig selv ikke nok til at sikre en god dyrevelfærd. Det er farligt at leve naturligt, forklarer Eva.

EN KO ER IKKE BARE EN KO

- Kalv – unge
- Kvie – ungt hunkvæg, som endnu ikke har kælvet (født)
- Ko – hunkvæg, der har kælvet
- Stud – kastreret tyr
- Tyr – voksent hankvæg
- Okse – generelt ord for slagtekvæg

Klare kriterier

I øjeblikket arbejder deltagerne i projektet på at få opstillet nogle klare kriterier for, hvordan kødet skal produceres.

Skal kalvene fødes ude? Hvor længe skal kalvene gå hos deres mor? Skal det være de seks måneder, hvorefter kalven naturligt ville blive vænnet fra, eller må det være kortere tid? Må kvæget gå på et naturareal, der ligger op ad en motorvej? Skal kvæget gå ude året rundt? Må dyrene få grøntfoder om vinteren? Hvor langt må dyrene transporteres? Hvordan skal kødet modnes? Skal det modnes på krog, eller må det modnes i vakuum, som er den mest almindelige metode i dag?

– Sådan lyder nogle af de mange spørgsmål, vi skal have afklaret, før vi kan gå i gang. Det er vigtigt at finde en troværdig og ærlig måde at producere kødet på, siger Eva Søndergaard.

Landmændene vil gerne

I dag har nogle få landmænd gjort det til deres speciale at være naturplejere. For eksempel bliver Amager Fælled plejet af kvæg fra en landmand i Sønderjylland.

Men den type landmænd kan kun sjældent sælge deres kød til supermarkeds kæderne. De sælger i stedet til private, der så køber en

Foto: Bente og Amdif Nedergaard

Kvæg er klart bedre end os mennesker til at pleje naturen på den rigtige måde. Og samtidig kan de smages på kødet, at dyrene har fået lov til at gå ude.

halv eller en kvart kalv til fryseren.
 – Samtidig er der mange almindelige landmænd, der rigtig gerne vil have dyrene ud at pleje naturen, men de har ikke råd til det. Dels

KVÆG I ALLE AFSKYGNINGER

Der findes mange racer af kød-kvæg. De ser forskellige ud og smager naturligvis heller ikke ens. Hertil kommer, at smagen også afhænger af, hvordan de har levet, og hvad de har fået at spise. De mest almindelige racer er:

- Aberdeen angus
- Charolais
- Galloway
- Hereford
- Limousine
- Simmental
- Skotsk højland

Hertil kommer racer af malkekvæg, som kan komme til at spille en større rolle i naturplejen enten som kvier, tyrekalve eller stude.

fordi de sætter penge til på selve afgræsningen, dels fordi det i dag ikke er muligt at få kødet solgt på en fornuftig måde. Derfor er det en vigtig del af projektet at få skabt nogle salgskanaler, siger Eva og gør opmærksom på et andet problem, når det gælder salg af kød.

– Når kalvene går ude, er det typisk om efteråret, der slagtes. Og det gør det selvfølgelig svært at levere fersk kød året rundt, siger hun.

Forskellige racer

De første forsøg i projektet er i gang på 12 forskellige naturarealer med strandeng, mose, overdrev, enge og andre naturtyper i Randers, Skive, Holstebro og Ringkøbing-Skjern Kommune. Otte landmænd lægger dyr til – en enkelt af dem har får, mens resten har kvæg af forskellige racer. Formålet er at vurdere arealet før og efter afgræsningen.

– Samtidig undersøger vi, hvad det reelt koster landmanden at have dyrene gående i så vidt forskellige naturområder. I dag er støtten til landmanden den samme, uanset hvilket naturområde der er tale om.

I stedet burde der tages hensyn til de reelle omkostninger ved naturplejen.

– Desuden skal nogle af de regler, der i dag stopper landmændene i at producere kød som professionelle naturplejere, måske også ses efter, forklarer Eva og oplyser, at der også skal etableres en rådgivning, hvor landmænd kan henvende sig og få vejledning, hvis de gerne vil producere naturkød.

Den rigtige vej

Projekt 'Smag på Landskabet' startede sit arbejde i december 2012, og indsatsen falder helt i tråd med de anbefalinger, som Natur- og Landbrugskommissionen offentliggjorde i foråret 2013. Kommissionen er nedsat af regeringen med det formål at komme med anbefalinger til, hvordan der kan skabes udvikling og vækst i dansk landbrug, samtidig med at natur og miljø kan få et markant løft.

Kommissionen råder kommuner, stat og landbrug til at få udarbejdet en fælles strategi, så de danske naturområder ikke vokser til. Samtidig anbefaler kommissionen, at støtten

FOR MANGFOLDIG- HEDENS SKYLD

Når sårbare naturområder skal plejes og ikke bare får lov til at gro til, er årsagen, at de er levested for mange dyr og planter, som ellers ville forsvinde. Det gælder ikke bare i Danmark, men i hele verden.

Derfor har EU vedtaget, at der skal sættes en stopper for tabet af biologisk mangfoldighed (biodiversitet) og naturområder (økosystemer) inden 2020.

I Danmark findes der omkring 30.000 arter af dyr og planter, og omkring 2.000 af dem er på myndighedernes rødliste. Det vil sige, de er truede og risikerer at forsvinde, hvis ikke der gøres en indsats. Det samme er tilfældet med mange af de naturområder eller økosystemer, som arterne er en naturlig del af.

Derfor er formålet med projekt 'Smag på Landskabet' først og fremmest at finde nye metoder til naturpleje. At mere af vores kvæg så får et bedre og mere naturligt liv, er en sidegevinst.

Foto: Bente og Kristian Bundgaard

Skotsk højlandskvæg er den mest robuste af de racer, der er gode til naturpleje. Den trives bedst med at gå ude hele året. Og så er den ualmindelig malerisk og pynter på ethvert landskab.

til landmændene skal ændres, så den kommer til at afhænge af, hvad det reelt koster at have dyrene til at pleje en bestemt type naturområde.

– Og det er lige præcis det samme, som vi tager udgangspunkt

i med vores projekt, siger Eva Søndergaard.

Læs mere om projektet på smagpaalandskabet.dk.

KEND DIT KALVE- OG OKSEKØD

Her kan du se nogle af de væsentligste forskelle på, hvordan dyrene har det, alt efter om der er tale om konventionelt kvæg, frilandskvæg eller økologisk kvæg. Du finder flere oplysninger om kalvekød og oksekød i Fødevarestyrelsens leksikon på foedevarestyrelsen.dk.

	KONVENTIONEL	FRILAND	ØKOLOGISK
Hvor meget plads skal en kalv på op til 200 kilo have?	Mindst 1,7 m ²	Mindst 3 m ²	Mindst 2,5 m ²
Skal dyrene på græs?	Nej	Ja	Ja, fra 15. april til 1. november skal kvæg over 6 måneder have adgang til græs mindst 6 timer om dagen. Kalve fra 4 til 6 måneder skal have adgang til græs fra 1. maj til 1. september.
Hvornår må kalven tages fra moren?	Ingen krav. Som regel tages kalven fra moren straks efter fødslen.	Først når kalven er mindst 5 måneder.	Efter et døgn.
Skal kalven have mælk, og hvor længe?	Ja, de skal have råmælk inden for de første 6 timer efter fødslen.	Ja, i minimum 5 måneder efter fødslen. I den periode skal kalven have fri adgang til at patte hos koen.	Ja, i minimum 3 måneder efter fødslen.
Skal dyrene have daglig motion?	Nej	Ja, dyrene skal kunne bevæge sig frit.	Ja, dyrene skal kunne bevæge sig frit.
Må dyrene gå på spaltegulv?	Ja, men kalve under 2 uger skal have strøelse på gulvet.	Ja, men kun i gangene og på ædearealerne. Spaltegulv er forbudt i liggearealerne.	Ja, men mindst halvdelen af gulvet skal være fast. Spaltegulv er forbudt i liggearealerne.